

Verslag

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat

Directie Noord-Holland

Deelnemers

zie bijlage

Verslag van

Workshop Kwelderontwikkeling

Opgemaakt door

Yvonne de Wit/Marco van Wieringen

Datum bespreking

12 oktober 2000

Nummer

-

Doorkiesnummer

023-5301220

Bijlage(n)

-

Samenvatting van de belangrijkste conclusies en de afspraken.

Algemene uitgangspunten voor een visie op kwelderontwikkeling

De Noord-Hollandse kwelders moeten niet alleen worden gezien als onderdeel van het gehele Waddenzeegebied maar óók als apart Noord-Hollands kweldergebied in relatie tot haar omgeving.

Functie: vegetatieontwikkeling en habitat voor kwelderfauna

Het verbinden van kweldersnippers ten behoeve van de ontwikkeling van kweldervegetatie en -fauna op lokale, regionale en landelijke schaal zou een reden kunnen zijn voor areaaluitbreiding. Dit vraagstuk wordt door Rijkswaterstaat voorgelegd aan het Noord-Hollandse Waddenoverleg.

Functie: hoogwatervluchtplaats voor vogels

De hvp-functie van de Noord-Hollandse kwelders is van groot belang. De huidige omvang buitendijks voldoet voor deze functie. Enige buffercapaciteit kan verkregen worden door het verminderen van verstoring door recreanten van de kwelders langs Wieringen.

Binnendijks zou mogelijk voor sommige vogelsoorten een gebrek zijn aan hvp's tijdens stormvloed. De Waddenvereniging zal dit onderwerp meenemen in het vervolgtraject van het rapport en de studiedag van eind 1999 'Vogels aan de andere kant van het wad'.

Functie: broedbiotoop voor grasland-, wadvogels en strandvogels

Om te voldoen aan internationale regelgeving (Vogelrichtlijn, Ramsarconventie, Habitatrichtlijn) kan het op regionale schaal soms nodig zijn om voor één bepaalde soort maatregelen te nemen, terwijl dat vanuit het gehele Waddengebied gezien niet noodzakelijk is. Bovendien wil het natuurbeleid ook meer ruimte geven aan natuurlijke processen in de Waddenzee. Beheerders kunnen door dit tegenstrijdige natuurbeleid in de klem komen.

Functie: recreatie

Het is belangrijk om voorbereid te zijn op een groter wordende maatschappelijke druk op de Noord-Hollandse kwelders. Het is daarom noodzakelijk om specifieke plaatsen aan te wijzen waar recreatie kan plaatsvinden. Hier kunnen mensen genieten van het uitzicht en kennis nemen van wat zich achter de dijk aan natuur bevindt. Ook kunnen van hieruit gerichte excursies plaatsvinden.

Postadres Postbus 3119, 2001 DC Haarlem

Bezoekadres Toekanweg 7

Telefoon (023) 530 13 01

Telefax (023) 530 13 02

-

Functie: Landschapsbeleving

De harde grens tussen kwelders en de binnendijkse gebieden is vanuit landschaps- en natuuroverwegingen ongewenst. Aan de noordzijde van Wieringen zijn mogelijk kansen voor het realiseren van een groter kwelderareaal, zowel aan de wad- als aan de binnendijkse kant. Dit idee wordt door het Noord-Hollandse Waddenoverleg meegenomen in hun overwegingen voor het verbinden van kweldersnippers. Ook wordt hierin betrokken het zoeken naar oplossingen voor het verzachten van de grens tussen binnendijks en buitendijks terrein.

Slotconclusies kwelderontwikkeling

Uit de discussie over de motieven voor ingrepen in het kwelderareaal blijkt dat de verschillende functies in samenhang moeten worden gezien. De conclusie is dat geen van de functies leidt tot actuele druk om het kwelderareaal te vergroten. Grootschalige ingrepen zijn niet noodzakelijk of gewenst. Wel is monitoring van de afslag en aangroei belangrijk.

Een relatief recent referentiekader voor het functioneren van de Noord-Hollandse kwelders kan helpen bij het traceren van betekenisvolle ontwikkelingen. Zo kan een beter oordeel worden gevormd over het moment en de wijze van ingrijpen.

Het beheer van kwelders

Het verdient de voorkeur de ontwikkeling van kwelders geheel natuurlijk te laten verlopen boven het aanbrengen van kweldervormende maatregelen, zoals het plaatsen van rijshouten dammen. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat maatregelen absoluut ongewenst zijn waar nu, weliswaar zeer langzaam, spontaan kwelderaangroei optreedt. Een voorbeeld is de Slikhoek.

Het blijkt voor sommige deelnemers lastig te zijn om te stoppen met een bepaald beheer. Toch moet men daarvoor durven kiezen als blijkt dat inzichten zijn veranderd. Voor de toekomst blijft het van belang om bij elke keuze voor een maatregel te proberen te overzien wat een maatregel betekent voor toekomstig beheer.

1. Openingswoord en toelichting op het programma

Marco van Wieringen heet namens Rijkswaterstaat dir. Noord-Holland iedereen van harte welkom en introduceert de medeorganisatoren van de workshop: Karel Essink, Jaap de Vlas (beiden RIKZ-Haren), Yvonne de Wit (RWS dir. NH) en Theo Konijn (Konijn Consultancy).

Het doel van de workshop is om aan het eind van de middag duidelijke uitspraken te kunnen doen over uitgangspunten voor kwelderontwikkeling in Noord-Holland. Deze uitgangspunten zullen worden opgenomen in een visie die eind dit jaar wordt aangeboden aan de CubWad (Commissie uitvoering Beheersplan Waddenzee). Het opstellen van deze visie is een uitwerking van het Maatregelenprogramma Waddenzee.

Dagvoorzitter Theo Konijn geeft kort aan wat er op eerdere bijeenkomsten in 1994, 1995 en 1997 in dit kader is besproken en wat deze hebben opgeleverd. De workshop van 1997 heeft geleid tot de volgende conclusies:

- het kwelderbeheer moet gericht zijn op instandhouding van de huidige functies, waarbij de functie als hoogwatervluchtplaats (hvp) voorop staat;
- er bleek een leemte in kennis om te kunnen beoordelen of in Noord-Holland voldoende kwelderareaal aanwezig is om een plek te bieden aan alle overtuigende vogels;
- er was geen noodzaak tot kwelderontwikkeling ten behoeve van broedende vogels;
- menselijke gebruiksfuncties bleken geen legitiem doel te zijn voor kwelderontwikkeling;
- zachte beheersmaatregelen (aanbrengen zand, rijshouten dammetjes) hebben de voorkeur boven harde maatregelen;

Er werden tot slot enkele vervolgacties afgesproken, waaronder het doen van onderzoek naar de hvp-functie en naar de autonome kwelderontwikkeling.

Voor het geven van een toelichting op het onderzoek naar de functie van de kwelders als hoogwatervluchtplaats is de auteur Peter Esselink van Koeman en Bijkerk aanwezig.

Vervolgens zullen discussies plaatsvinden aan de hand van een aantal stellingen. Deze zijn onder meer opgesteld op grond van de reactie op de enquête, die vooraf is opgestuurd en ingevuld. Eerst zal de nadruk komen te liggen op mogelijke motieven voor areaaluitbreiding van de Noord-Hollandse kwelders. Daarna zal de discussie zich richten de aard van de gewenste beheer-maatregelen.

Maar eerst houdt Jaap de Vlas een korte presentatie.

2. Inleidingen

2.1 Kwelders Waddenzee en specifiek Balgzandgebied - Presentatie: Jaap de Vlas

Een reeks van dia's toont de verscheidenheid aan verschijningsvormen van kwelders. Vergeleken met de kwelders langs de Friese en Groningse kust is het Noord-Hollandse kwelderareaal gering. Functies die kwelders kunnen hebben zijn onder meer de floristische waarden, biotoop voor kleine diersoorten, voedselvoorziening voor rotganzen, schuilplaats voor insecten, overige evertetraten en vogels (in de ruigere delen), hoogwatervluchtplaats voor (trek)vogels en broedgelegenheid voor andere vogelsoorten.

-

De conclusie van Jaap luidt: er is relatief weinig kwelderoppervlak in het Noord-Hollandse deel van de Waddenzee, maar voor overtuigende vogels is het voldoende.

2.2. Analyse van de hvp-functie van het Balgzandgebied

Toelichting door Peter Esselink op het door hem verrichte onderzoek

Naar aanleiding van de workshop in 1997 heeft Peter Esselink onderzoek uitgevoerd naar de populatieontwikkeling van overtijende vogels op het Balgzand vanaf 1978. Hij voerde daartoe een analyse uit van de bestaande vogeltellingen.

De belangrijkste conclusie is dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat het areaal kwelders langs het Balgzand beperkend is voor het aantal overtijende vogels.

Vragen en opmerkingen:

- De oppervlakte aan kwelders in het jaar 1978 is genomen als referentie voor de latere toe- en afname van kwelderareaal. In dit jaar is echter een deel onterecht als kwelderoppervlak meegeteld. Daardoor lijkt bij vergelijkingen al snel dat het kwelderareaal is afgenomen, terwijl er juist eerder sprake is van toename. (opm. M. Otter)
- Is bij de analyse ook de hvp-functie van de binnendijkse gebieden meegenomen? Nee, deze is niet meegenomen vanwege het ontbreken van telgegevens. Binnendijkse terreinen zijn niet voor alle soorten aantrekkelijk. Bij stormvloed gaan de grotere soorten veelal binnendijs, maar veel kleine soorten wijken in zo'n geval uit naar hvp's in Texel.
- Is er meer bekend over de mate van verstoring van hvp's? Hiernaar heeft Gerrit Spaans van Alterra onderzoek gedaan. Langs het Balgzand blijkt het tot nog toe behoorlijk rustig te zijn.
- Wordt daar ook nog iets gezegd over de effecten van vliegtuigen? De vliegbewegingen concentreren zich vooral ter hoogte van 't Kuitje. De tellingen laten echter zien dat dit niet een echt belangrijke plaats is voor overtijende vogels. Volgens M. Otter is het een voorverzamelplaats bij opkomend water vanwege de lage ligging van de kwelder.
- Zijn er ook vogeltellingen van vóór 1978 bekend? Die zijn er wel, maar zijn niet bij de analyse meegenomen.

3. Discussie over ontwikkeling van het kwelderareaal

3.1 Algemene uitgangspunten voor een visie op kwelderontwikkeling

Stelling 1

- a. De Noord-Hollandse kwelders moeten niet afzonderlijk worden beschouwd maar als onderdeel van de Waddenzee als geheel.
- b. Het al of niet uitbreiden van Noord-Hollandse kwelders kan worden gemotiveerd vanuit specifieke functies die aan de kwelders worden toegekend.
- c. Kwelderuitbreiding kan niet op zichzelf worden gezien, maar moet worden afgewogen tegen schade voor andere elementen in het ecosysteem.

In stelling 1c is het beter om 'Kwelderuitbreiding' te wijzigen in 'kwelderontwikkeling' en 'schade' in 'gevolgen'

De deelnemers kunnen zich grotendeels vinden in deze stellingen. Men vindt wel dat het niet te vermijden is om ook vanuit de regio naar kwelders te kijken.

Vanuit de regio gezien kunnen kwelders een aparte functie hebben binnen de provinciale EHS. Ook spelen er voor de Noord-Hollandse kwelders gebiedsspecifieke problemen.

De Noord-Hollandse kwelders kennen bedreigingen die in Friesland niet spelen. Bijvoorbeeld een toenemende verstoring door vliegtuigen en een toenemende recreatiedruk. Een ander punt is dat bij de Noord-Hollandse kwelders een koppeling met de binnendijkse gebieden belangrijker is dan elders.

Omdraaien van stelling 1a moet overigens uitdrukkelijk worden vermeden. Dus dat de Noord-Hollandse kwelders op Waddenzeeschaal voor sommige functies weinig bijdragen wil niet zeggen dat deze op regionale schaal onbelangrijk zijn.

Conclusie dagvoorzitter:

De Noord-Hollandse kwelders moeten niet alleen worden gezien als onderdeel van het gehele Waddenzeegebied maar óók als apart Noord-Hollands kweldergebied in relatie tot haar omgeving.

3.2 Functie: vegetatieontwikkeling

Stelling 2

Het willen ontwikkelen of behouden van kwelders ten behoeve van –strikt alleen- de vegetatie is geen goede overweging, omdat de schaal van het Noord-Hollandse kwelderareaal te gering is om een substantiële bijdrage te leveren aan het areaal kweldervegetatie in het Waddengebied. Overigens zijn elders in het Waddengebied voldoende kwelders aanwezig voor deze functie.

De stelling moet worden aangepast door in de eerste regel “of behouden” te verwijderen, en in regel 2 het tweede deel na “omdat” te verwijderen.

De functie vegetatieontwikkeling staat niet op zichzelf. Deze moet worden aangevuld met de functie habitat of biotoop voor fauna. Deze uitbreiding van de functie heeft mogelijk wél consequenties voor de gewenste omvang van de kwelders. Mogelijk zou gestreefd moeten worden naar verbinding van snippers kwelder. Of wellicht is uitbreiding van kwelders wenselijk voor bepaalde vegetatietypen.

Sommige aanwezigen menen dat op regionale schaal en op de schaal van het gehele Waddengebied en zelfs op landelijke schaal moet worden bekeken in hoeverre het onderling verbinden van de Noord-Hollandse kwelders meerwaarde oplevert voor de vegetatie- en habitatontwikkeling. Het Noord-Hollandse Waddenoverleg zou het aangewezen orgaan zijn om hier een uitspraak over te doen. Hierin zijn de beheerders van het Noord-Hollandse Waddengebied vertegenwoordigd.

Afgesproken wordt dat het Noord-Hollandse Waddenoverleg hiervoor door Marco van Wieringen wordt benaderd.

Er ontstaat nog enige discussie over of bij kwelderontwikkeling een referentiesituatie als uitgangspunt genomen moet worden. Als voorbeeld wordt de situatie in het jaar 1850 genoemd, toen het areaal aan kwelders veel groter was. Dit lijkt echter geen goede referentie omdat dit areaal ontstond bij Texel door het aanleggen van de stuifdijk (1630) tussen Texel en Eierland. Voor die tijd is er geen groot kwelderareaal geweest in

Noord-Holland: na het wegslaan van het veen in de middeleeuwen zijn al snel inpolderingen gevolgd; veelal van nog onbegroeide wadgedeeltes. Ook zou de verwachte zeespiegelstijging een uitgangspunt kunnen vormen voor kwelderontwikkeling. Datzelfde geldt voor landschappelijke waarden.

Conclusie dagvoorzitter:

Het verbinden van kweldersnippers ten behoeve van de ontwikkeling van kweldervegetatie en -fauna op lokale, regionale en landelijke schaal zou een reden kunnen zijn voor areaaluitbreiding. Dit vraagstuk wordt voorgelegd aan het Noord-Hollandse Waddenoverleg.

3.3 Functie: hoogwatervluchtplaats voor vogels

Stelling 3

De hvp-functie van de Noord-Hollandse kwelders is van groot belang. Voor de hvp-functie is de huidige omvang voldoende: er is geen noodzaak tot kwelderuitbreiding, wel moet de omvang van het huidige areaal worden verzekerd.

De formulering van de stelling moet worden aangepast. Het laatste deel, "...de omvang van het huidige areaal..." moet vooraan in de zin komen. In de tweede zin moet 'buitendijks' worden toegevoegd voor "voldoende".

Gedeeltelijk is men het eens met de stelling. Het huidige areaal is voldoende, maar dat komt voor een belangrijk deel door de huidige rust bij het Balgzand. Enige buffer zou er op dit moment niet zijn. Vanuit die invalshoek zou het goed zijn om toch te streven naar een groter kwelderareaal.

Anderen merken op dat niet te zeggen is of er wel of geen buffer is m.b.t. hoogwatervluchtplaats. Dat zal per soort verschillen. Voor het creëren van buffer kunnen ook andere maatregelen genomen worden, zoals het verminderen van verstoring op de kwelders bij Wieringen. De vraag is ook of je niet pas moet ingrijpen als je een probleem signaleert. Nu zijn maatregelen te voorbarig.

Een andere invalshoek die genoemd wordt is dat het benodigde areaal aan hvp afhangt van de beschikbaarheid van voedsel in de Waddenzee. Dit bepaalt immers hoeveel vogels er kunnen zijn. En voor bijvoorbeeld scholeksters heeft de hoogwatervluchtplaats ook een voedselfunctie.

Het gebrek aan binnendijkse hoogwatervluchtplaatsen wordt als probleem genoemd. Anderen zijn het hier niet mee eens. Wellicht speelt dit toch wel voor enkele vogelsoorten.

Omdat de binnendijkse gebieden niet direct onderwerp zijn van deze dag wordt besloten hierover een signaal af te geven om in een ander kader deze discussie op gang te brengen. Geopperd wordt dat de Waddenvereniging hierbij het voortouw kan nemen in vervolg op het rapport en de studiedag van eind 1999 'Vogels aan de andere kant van het wad'.

Liesbeth Meijer geeft aan dat ze dit onderwerp binnen de Waddenvereniging ter sprake zal brengen.

Overigens is de stelling over buitendijkse hoogwatervluchtplaatsen niet bedoeld om te zeggen dat binnendijkse hvp's niet nodig zijn.

3.4 Functie: broedbiotoop voor grasland-, wadvogels en strandvogels

Stelling 4

Er is geen speciaal areaalbeleid nodig voor kwelders in het Noord-Hollandse deel van de Waddenzee dat gericht is op het behoud van broedvogels.

- a. Voor wadvogels is elders in de Waddenzee voldoende ruimte beschikbaar.
- b. Voor graslandvogels is elders in de Waddenzee en op het land voldoende ruimte beschikbaar.
- c. Voor strandbroeders is de Noord-Hollandse Waddenzeekust geen natuurlijk biotoop.

Of er voor graslandvogels in de regio inderdaad voldoende ruimte is, is een discussiepunt. Vroegere graslanden zijn nu omgezet in bollenvelden. Het is echter onvoldoende reden op zichzelf voor kwelderuitbreiding. Eerder zou binnendijs moeten worden gezocht naar het herstel van areaal voor graslandbroeders.

Voor de dwergstern, een strandbroeder, is een Soortenbeschermingsplan opgesteld. Voor de uitvoering van dit plan is elders voldoende ruimte. De kwelders in Noord-Holland bieden hiervoor mogelijk wel ruimte, maar dan zijn wel inrichtingssmaatregelen nodig (opbrengen schelpen). Men merkt op dat de broedfunctie voor sterns op de lange duur niet is te garanderen in verband met de vos. Het is daarom niet wenselijk om een speciale broedgelegenheid voor de strandbroeders te realiseren op vasteland kwelders.

Er ontstaat nog enige discussie of er bij besluiten over maatregelen gebruik gemaakt moet worden van een referentiekader. Genoemd worden referentieaantallen van soorten, natuurlijkheid, bioversiteit, kwelderoppervlak op eerste atlaskaarten en kenmerken van het systeem. Een referentiekader wordt ook bepaald door het geheel van veranderingen die plaatsvinden. Door na te gaan wat de oorzaken zijn van veranderingen, is mogelijk te bepalen of en hoe kan worden ingegrepen. Het referentiekader is dan dus eigenlijk de recent achter ons liggende historie.

Om te voldoen aan internationale regelgeving (Vogelrichtlijn, Ramsarconventie, Habitatrichtlijn) kan het op regionale schaal soms nodig zijn om voor één bepaalde soort maatregelen te nemen, terwijl dat vanuit het gehele Waddengebied gezien niet noodzakelijk is. Bovendien wil het natuurbeleid ook meer ruimte geven aan natuurlijke processen in de Waddenzee. Beheerders kunnen door dit tegenstrijdige natuurbeleid in de klem komen.

3.5 Functie: recreatie

Stelling 5

De recreatiefunctie van kwelders is belangrijk vanwege het draagvlak voor het natuurbeleid. De natuurfunctie is evenwel primair en stelt de grenzen aan recreatieve mogelijkheden. Dit stelt eisen aan de inrichting en functiescheiding.

Men is het er over eens dat recreatie veel druk kan opleveren voor de Noord-Hollandse kwelders. Het is daarom noodzakelijk om specifieke plaatsen aan te wijzen waar recreatie kan plaatsvinden. Hier kunnen mensen genieten van het uitzicht en kennis nemen van wat zich achter de dijk aan natuur bevindt. Ook kunnen van hieruit gerichte excursies plaatsvinden.

Men vraagt zich wel af hoe groot de behoefte nu echt is aan recreatie langs de kwelders. Het moet in elk geval niet zo zijn dat door het creëren van voorzieningen de recreatiedruk juist wordt opgevoerd.

Het verbreden van de kwelders als oplossing voor het voorkomen van verstoring door recreanten op de dijk is niet gewenst. Het uit te breiden kwelderareaal moet dan heel groot zijn en dat zal ten koste gaan van het fourageergebied voor vogels.

De huidige situatie is voor sommige aanwezigen goed. Wel is het belangrijk om voorbereid te zijn op een groter wordende maatschappelijke druk. Om tegemoet te komen aan recreatie zonder de natuur te veel te schaden is het noodzakelijk duidelijke keuzes te maken.

Verstoring van de kwelders vanaf de wadkant door recreanten wordt door sommigen als ernstiger ervaren dan verstoring vanaf de landzijde.

3.6 Functie: Geomorfologie

Naast bovengenoemde functies wordt het bewaren van ongestoorde natuurlijke processen van land en kweldervorming als een belangrijke functie gezien. Ook erosie is een geomorfologisch proces. Wanneer erosie niet te snel gaat kan dit gerust worden toegelaten.

Men concludeert dat het beschermen van geomorfologische processen geen conflicten hoeft op te leveren met de overige functies.

3.7 Functie: Landschapsbeleving

Over de harde grens tussen kwelders en binnendijkse gebieden ontstaat een extra discussie. De harde grens is vanuit landschaps- en natuuroverwegingen ongewenst. Het zou goed zijn om deze te verzachten. Veel mogelijkheden voor binnendijkse kwelderontwikkeling zijn er niet. Herinrichting van Vatrip als semi-binnendijkse polder tot hvp/broedgebied wordt genoemd.

De noordzijde van Wieringen wordt genoemd als locatie waar goede mogelijkheden zijn voor realisatie van een groot kweldergebied, zowel landinwaarts als richting wad. Een deel van de deelnemers vindt uitbreiden van de kwelders hier wenselijk op grond van potenties, historische en landschappelijke motieven. Er zou een verbinding kunnen ontstaan richting Afsluitdijk waarvoor nu ook ideeën bestaan voor kwelderontwikkeling als onderdeel van een te realiseren estuariene zone. Verder ontstaat er een buffergebied voor opvangen van de recreatiedruk. De realisatie hoeft relatief weinig fourageergebied te kosten. Anderen twijfelen hier over en hebben ook landschappelijke en historische bezwaren. Zo zouden er langs de noordrand van Wieringen nooit veel kwelders hebben gelegen.

Besloten wordt om de vragen over de betekenis van een mogelijke kwelder aan de noordzijde van Wieringen mee te laten nemen door het Noord-Hollandse Waddenoverleg in hun overwegingen voor het verbinden van kweldersnippers (zie ook

par. 3.2). Ook wordt hierin betrokken het zoeken naar oplossingen voor het verzachten van de grens tussen binnendijs en buitendijs terrein.

Slotconclusies dagvoorzitter over kwelderontwikkeling

Uit de discussie over de motieven voor ingrepen in het kwelderareaal blijkt dat de verschillende functies in samenhang moeten worden gezien. De conclusie is dat geen van de functies leidt tot actuele druk om het kwelderareaal te vergroten. Grootschalige ingrepen zijn niet noodzakelijk of gewenst. Wel is monitoring van de afslag en aangroei belangrijk.

De conclusie dat uitbreiding van de kwelders voor geen van de functies noodzakelijk is, mag niet leiden tot omdraaiing van de motieven. Het beeld mag niet ontstaan de Noord-Hollandse kwelders wel kunnen verdwijnen omdat er elders voldoende areaal is.

Een relatief recent referentiekader voor het functioneren van de Noord-Hollandse kwelders kan helpen bij het traceren van betekenisvolle ontwikkelingen. Zo kan een beter oordeel worden gevormd over het moment en de wijze van ingrijpen.

4 Het beheer van kwelders

Stellingen

Handhaving van de omvang van het areaal

- a. Afslag en aangroei van kwelders zijn op dit moment in evenwicht en zullen blijvend worden geobserveerd. Indien de erosie te groot wordt in verhouding tot de aangroei zullen maatregelen worden genomen.
- b. Handhaving van de kwelderomvang vindt plaats op basis van de volgende uitgangspunten:
 - zachte natuurvriendelijke maatregelen hebben de voorkeur boven harde;
 - tegengaan van erosie heeft de voorkeur boven compensatie elders.

Ruimte voor HVP- en andere natuurfuncties

Vanwege de prioriteit van de HVP-functie is enige extensieve beweiding van kwelders noodzakelijk. Bij een goed beheer is de broedfunctie niet strijdig met de HVP-functie. Daarnaast dient lokaal ruimte te worden gegeven voor de ontwikkeling van een diverse kweldervegetatie en broedbiotoop voor vogels.

Rode Lijstsoorten

Er is geen speciaal beheer nodig in het Noord-Hollandse deel van de Waddenzee dat gericht is op het behoud van Rode Lijst-soorten (planten, trekvogels, broedvogels) die ook elders in de Nederlandse Waddenzee voorkomen.

Beheer met het oog op de recreatiefunctie

- a. Voor de beleving van kwelders door natuurliefhebbers moeten er ook struinkwelders zijn.
- b. De huidige recreatiedruk langs de Waddenzeedijk van Wieringen belemmert zowel de HVP- als de broedbiotoopfunctie van de daar gelegen kwelders. In dergelijke gebieden moet de handhaving worden verbeterd.

Omwillen van de tijd konden niet alle stellingen systematisch worden besproken. Aan de orde zijn gekomen de onderwerpen die men van het meeste belang achtte.

Beheer kan op verschillende manieren worden opgevat. Voorbeelden die genoemd worden zijn sturing van de vegetatiestructuur met behulp van begrazing voor overtuigende vogels, of sturing van de recreatie door aanleg van een sloot (Normerven). Ook wordt het creëren van broedmogelijkheden genoemd. Maatregelen worden vaak vanuit plaatselijke inzichten genomen.

Men discussieert over hoe ver te gaan met maatregelen ten behoeve van recreatie. Voorbeelden zijn de aanleg van een fietspad wel of niet binnendijs langs het Balgzand en het maken van greppels op het wad tegen wadlopers langs het schor bij Den Oever. Hoe ver kun je gaan met handhaving? Keuzes blijken vaak samen te hangen met de beschikbaarheid van geld en personen. Met handhaving komt men bij Den Oever niet ver genoeg, zodat maatregelen nodig zijn die invloed kunnen hebben op natuurlijke morfologische processen.

Het besluit om maatregelen te nemen tegen erosie moet heel zorgvuldig zijn. Zachte maatregelen als zandsuppleties en rijshouten dammen kunnen daarbij in aanmerking komen (resp. Compensatieschor Balgzand en de Schorren te Texel), maar de toepassing van breuksteen liever niet. Het met regelmaat suppleren van zand wordt echter niet toegejuicht. Ook maatregelen om aangroei te bevorderen moeten zorgvuldig worden afgewogen. Het verdient de voorkeur het proces geheel natuurlijk te laten verlopen boven het aanbrengen van kweldervormende maatregelen, zoals het plaatsen van rijshouten dammen.

Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat maatregelen absoluut ongewenst zijn waar nu, weliswaar zeer langzaam, spontaan kwelderaangroei optreedt. Een voorbeeld is de Slikhoek.

Men is het niet geheel eens met de stelling dat er voor Rode Lijst-soorten geen speciaal beheer gewenst is. Als er internationale verplichtingen zijn voor bepaalde soorten in de westelijke Waddenzee moeten daar mogelijk toch maatregelen voor worden genomen. Er blijft echter discussie of je maatregelen moet nemen voor soorten die nu niet in het gebied aanwezig zijn. Zie ook onderaan par. 3.4.

Het blijkt voor sommige deelnemers lastig te zijn om te stoppen met een bepaald beheer. Toch moet men daarvoor durven kiezen als blijkt dat inzichten zijn veranderd. Voor de toekomst blijft het van belang om bij elke keuze voor een maatregel te proberen te overzien wat een maatregel betekent voor toekomstig beheer.

Conclusie dagvoorzitter:

Gezien de "kunstmatige" context van de kwelders in Noord-Holland moeten beheerders vaak ingrijpen in natuurlijke processen. Het overzien van het gehele beheerspakket die het gevolg is van de maatregel is daarbij van groot belang. Maatregelen moeten worden afgewogen op een grotere schaal (Waddenzeebreed) dan nu vaak gebeurt.

5. Sluiting

-

Marco van Wieringen bedankt iedereen voor zijn of haar inbreng, evenals de medeorganisatoren van de workshop. De dag wordt afgesloten met de afspraak dat een aantal onderwerpen voorgelegd zullen worden aan het Noord-Hollandse Waddenoverleg.

Het conceptverslag van de bijeenkomst en het concept-visiedocument zullen worden verspreid en elk commentaar is welkom. Naar verwachting zal eind november de visie gereed zijn.